

'Sizin Aranızda Böyle Olmayacak'...

Kutsal Kitap bağlamında kadınlar ve yetki meselesine bir bakış

Kayra Akpınar

'Tanrı'yla ilgili ne düşündüğünüz, sizinle ilgili en önemli şeydir' der ünlü yazar A. W. Tozer.¹ Zira nasıl bir Tanrı'ya inandığımız tüm anlayışımızı ve hayatımızı etkiler. Hayatı, doğruyu, yanlışı, kararlarımızı bu temel üzerine kurarız-farkında olsak da olmasak da. Bu yazıda ele almak istediğim konu olan kadınların kilisede öğretip önderlik etmesi konusu da bizim Tanrı'yle ilgili ne düşündüğümüzle ilintilidir. Mesela Kutsal Kitap'ta bize açıklanan Tanrı'nın kendi benzeyişinde mükemmel bir şekilde yarattığı insanı hiyerarşik bir yapı içinde yarattığına mı inanıyoruz? Bizi hizmete çağırdığında, bunu İnsanı yarattığı sırayı baz alarak yaptığına mı inanıyoruz? Peki, davranışlarıyla belirli bir tavır örnekleyip sonra da buna ters düşen şeyler söyleyen bir Tanrı olduğuna mı inanıyoruz? Tanrı'nın kadınların öğretmesi konusuna nasıl baktığını ele almak önemlidir çünkü bu konuda neye inandığımız bizi ve öğretimizi etkiler. Zannedildiğinin aksine bu sadece kadınlarla ilgili bir mesele değildir; Tanrı'yı, birbirimizi, Müjde'yi ve hizmeti nasıl gördüğümüzün meselesidir. Bu yazıda, Türkiye'deki kilise olarak çok da araştırıp çalışmadığımız (Türkçe'de bu konuya dair farklı görüşler içeren makale veya kitapların olmayışı bunu gösterir) bu konu hakkında birlikte düşünmemiz için bir davette bulunmak istiyorum.

Kadınların kilisede vaaz vermesi ve önderlik etmesinin uygun olmadığı öğretisini destekler gibi görünen birkaç ayet vardır ve bunun çerçevesinde kadınların başka kadınlara ve çocuklara öğretebileceği², bir ihtimal kilise dışındaki ortamlarda öğretebileceği, tapınma yönetebileceği, belki bir teşvik sözü verilebileceği; fakat 'vaaz' veremeyeceği ve önderlik pozisyonunda olamayacağı öğretisi yaygındır. Kilise, onu oluşturan insan grubunun yarısına — hatta yarısından fazlasına — böyle bir yasaklama getiriyorsa böyle bir yasağın gerçekten Kutsal Kitap'tan yani Tanrı'nın yüreğinden gelip gelmediğinden emin olmak durumundayız ve bunun için bazı sorular sormamız gerek.

Kilise olarak bir yandan İsa Mesih'in kültür normlarını inanılmaz bir şekilde yıkarak kadınları onurlandırmasını müjdelerken bir yandan da sadece ve sadece kadın olduğu için — Tanrı onu o şekilde yaratmış olduğu için (günahın lekelediği herhangi bir durumdan bahsetmiyoruz burada)³ — belirli hizmetleri yapamayacağını söylemek mümkün mü? Böyle bir yasak Tanrı'nın Kutsal Kitap'ta ve İsa Mesih'te açıklanan karakteriyle uyumlu mu (bkz. Çık. 15:20-21 (ayrıca bkz. Mik.6:4); Hak.4:1-5:31; 1Sam. 2:1-10; 25; 2Kral. 22; Özd. 31; Ester; Mat. 1:3-6; 28:8-10; Mar. 5:21-34; 14:1-9; Lk 1:39-55; 2:36-38; 8: 1-3; 10:38-42; Yu. 4:1-42; 20:10-18; Elç. 1:15; 18:26; 21:9;)? Pavlus'un hizmetinde

¹ Tozer, A.W. *The Knowledge of the Holy* (New York: HarperCollins, 1978), 1.

² İlginçtir ki Kutsal Kitap'ta anne-babaların kendi çocuklarına öğretmesiyle ilgili ayetler vardır fakat bir kadının başkalarının çocuklarına öğretmesine 'izin veren' herhangi bir ayet bulunmaz; oysa günümüz kilisesinde kadına 'izin verilen' en geniş hizmet alanı çocuk hizmetidir. Bir kadının muhakeme yeteneği olan bir erkeğe öğretmeye 'uygunsuz' ama muhakeme yetisi olmayabilecek bir çocuğa öğretmeye uygun olduğunu ortaya koyan bir teoloji nereden geliyor acaba?

³ Bu konuda sıkça şöyle bir düşünce öne sürülür: İsa'nın kültür normlarını yıkmasını kadınlara 'kapı açmak' olarak görmeye başlarsak bir sonraki adım eşcinselliğe 'kapı açmak' olacaktır. Eşcinsellik büyük bir hassasiyetle yaklaşılması gereken bambaşka bir konudur. Kadının kilisedeki konumu konusundaki tartışmada kadının yaşam tarzı, eğilimleri vs tartışılmamaktadır; bütün konu kadının kadınlığıdır; ayrıca bu iki konunun değerlendirilmesinde sözkonusu olan yorumbilim çok farklıdır dolayısıyla bu konular kesinlikle karıştırılmamalıdır.

kadınlara verdiği değerle uyumlu mu (bkz. Rom. 16; 1Kor. 1:11; Flp. 4:2-3; Kol. 4:15; 2Tim. 4:19, 21; Flm. 1:2)? Böyle bir yaşağı getirirken de bu öğretişi oldukça garip ve sert ifadeler barındıran birkaç ayete dayandırmak hikmetli mi?

Bu soruları sormak zorundayız çünkü 'görünmez Tanrı'nın görünümü' olan İsa Mesih o dönemin kültürünün dışlanmış ve kenara itmiş olduğu kadınları defalarca ve defalarca onurlandırdı. Beli bükük kadından, biricik oğlunu kaybeden dul kadına; İsa'nın ayaklarını gözyaşlarıyla yıkayan

günahkâr kadından kanamalı kadına; zinada yakalanan kadından Samiriyeli kadına; Marta'dan Meryem'e; kendi annesinden Mecdelli Meryem'e; İsa ne zaman bir kadınla etkileşim içinde olduysa o kadını onurlandırdı, sevdi, korudu, savundu, bulunduğu yerden yükseğe çıkarttı ve insan yerine koydu. Hiçbir zaman onları 'ikincil' kategoriye koymadı; onları ciddiye aldı ve onlara müthiş derinlikte ruhsal gerçekler açtı (Yu.4:21-26;11:25; Yu.20:17). Hatta bir keresinde başka ulustan olan bir kadının kendisine itiraz etmesini bir nevi överek

ona istediğini verdi (Mar.7:24-30). İsa Mesih 'kadınlar erkeklere öğretmez' mesajını veren bir hayat sürdürmedi. Tam da bu yüzden Kutsal Kitap'ta kadınlara bunu yasaklıymış gibi görünen ayetler okuduğumuzda ve bu bize öğretildiğinde içimizdeki bir şey 'acaba?' diyor. Tam da bu yüzden bu soru her yerde gündeme geliyor. İsa Mesih'in hayatı, 'kadın erkekten sonra yaratıldığı için erkeklere öğretmeye uygun değildir' düşüncesini sergileseydi kimse bu soruyu soruyor olmazdı. İsa o dönem için — ve dürüst olacaksak günümüz için — son derece radikal bir şekilde kadınları onurlandırdı ve bu gerçeği hafife alamayız.

Yukarıda dediğim gibi Kutsal Kitap'taki birkaç ayet kadınların öğretmesine ve önderlik etmesine karşı geliyormuş gibi görünür. Nedense de sanki bu ayetler çok netmiş, tartışılacak bir tarafları yokmuş ve sözde geleneksel bu yorumla hemfikir olmayanların farklı bir yorum getirmesi Kutsal Kitap'a aykırıymış gibi bir resim çizilir. Oysa bu ayetler hiç de ima edildiği kadar net değildir, bağlamlarında insanda soru işareti bırakan çeşitli kısımları vardır ve Kutsal Kitap'ın başka yerlerinde bu sözde geleneksel yorumla uyumlu olmayan pek çok ayet vardır. Bu 'tartışmalı' ayetlere kısaca bakacağız. Fakat bu ayetleri sağlıklı bir şekilde yorumlayabilmek için önce kilisede önderlik ve öğretmenlik konusuna biraz bakmak istiyorum. Çünkü bu tartışmanın temelinde birtakım sorunlar var.

Önderlik Nedir?

Genel sav şöyle gider, 'Kutsal Kitap kadınların erkekleri 'yönetmesine' izin vermez, kadın erkeğe boyun eğmelidir, bu yüzden de kadının öğretme ya da önderlik etmesine izni yoktur'.⁴

Bu sav doğrultusunda önce şu soruyu sormak gerek: Kutsal Kitap'a göre önderlik ve öğretmenlik gerçekten de 'yönetme' ve insanların önderlerine 'boyun eğmesini' sağlama meselesi

⁴ Örneğin bkz. Grudem, Wayne, *Hristiyan İlahiyatı*, (İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2005), 213-222.

midir? Bu anlayışa nereden sahip oluyoruz? İsa'nın örneklediği ve öğrettiği önderlik böyle miydi? Elbette ki önderlik ya da öğretmenlik söz konusu olduğunda bir derece yol gösterme, idare etme ve bununla birlikte gelen bir miktar yetki söz konusu olacaktır. Fakat kadınları bu tür bir görevden men edecek derecede önemli görülen bu 'yetki ve yönetme' meselesi gerçekten de Kutsal Kitap önderliğini **niteleyen** bir özellik midir?

İsa'ya baktığımızda, defalarca hizmet etmeye geldiğini söylediğini okuyoruz, öğrencilerinin ayaklarını yıkadı, birinci olmak isteyen sonuncu olsun herkesin hizmetkarı olsun dedi (Yu. 13:1-15; Mat. 20:28; Mar. 9:35). Pavlus da farklı bir şey söylemedi. Sanki Pavlus kadın düşmanıymış ve otoritermiş gibi bir resim çizilir pek çok zaman ama bu Pavlus'a kesinlikle haksızlık etmektir. Pavlus pekçok defa kiliseler için nasıl çabalayıp hizmet ettiğini, onlara yalvardığını, onlara titreyerek geldiğini anlatır. Önderlik mektupları olarak bilinen mektuplarda (1. ve 2. Timoteos ve Titus) kilise ihtiyarlarından bahsederken güçlü, karizmatik ve yetkili bir önderin özelliklerini sıralamaz. Karaktere odaklanır ve kişinin yumuşak huylu, ölçülü, sağduyulu gibi özelliklere sahip olmasından bahseder. 1. Timoteos 3'te ihtiyarın özelliklerinden bahsedilirken yönetme kelimesi sadece kişinin kendi ev halkı bağlamında kullanılır ve orada da kiliseyle kurulan paralellik ihtiyarın kiliseyi 'yönetmesi' bağlamında değil 'kayırması' bağlamındadır. Hiçbir yerde Pavlus ihtiyarlardan bahsederken bir 'üst' ilişkisi veya bir 'yönetme/egemen olma' ilişkisinden bahsetmez. Yeni Antlaşma'nın çeşitli yerlerinde (1Tim. 5:17; Tit. 2:15; 3:8, 14; İbr. 13:17) önderlikten bahsedilirken kullanılan Grekçe kelimeler hiçbir zaman güçle yönetmek, egemen olmak, birinin üstünde güçlü bir yetki sahibi olmak, başkalarının boyun eğdiği bir kişi olmak gibi anlamlar içermez. Bu tarz 'askeri' ya da 'siyasi' önderliğe ait ifadeler kullanılmaz. Çalışmak, örnek olmak, idare etmek, kollamak bağlamında 'önder' olmaktan bahseder; bir ebeveyn⁵ gibi. Pavlus'un kendisi şöyle der, 'Çünkü Mesih'in yolunda sayısız eğiticiniz olsa da çok sayıda babanız yoktur. Size Müjde'yi ulaştırmakla Mesih İsa'da manevi babanız oldum' (1Kor.4:15).

Bir başka mektubunda Pavlus ihtiyar/çoban olarak konumdan bahsederken yeni doğmuş çocuğuna bakan bir anne benzetmesini kullanır. 'Mesih'in elçileri olarak size ağırlığımızı hissettirebilirdik. Ama çocuklarını bağrına basan bir anne gibi size şefkatle davrandık' (1Sel. 2:6-7; 'bağrına basma' ifadesinin Grekçesi emzirmek, beslemek anlamına gelir). Burada örnek verilen rolün hem kadınlara has olması hem de klasik 'yetki sahibi önder' modeline tezat olması ilgi çekicidir. Bunun altını çizen yazarın dediği gibi 'Pavlus çobansal ilgiyi bir annenin bebeğini beslemesine benzetirken, tarih boyunca kadınların kilisedeki çobansal konumlardan uzak tutulmaya çalışılması, hem de bunun Pavlus'un yazıları temel alınarak yapılmış olması tuhaftır'.⁶ Kutsal Kitap'ın kadınların önder olmasına izin vermediği iddiasının varlık-bilimsel (ontolojik) olması — yani bu durumda kadın sırf kadın olduğu ve kadınsal özelliklere sahip olduğu için çoban olamaz iddiası — ironiktir. Kadınlığın özünde kilise önderliğini engelleyici bir şey varsa Pavlus neden kadınlığa has bir örnek kullanmayı uygun gördü? Benzer şekilde, kadınlar kilisede erkekler üzerinde yetkili olmamaları gerektiği iddiasıyla bu konumdan uzak tutuluyorsa Pavlus burada neden kendi önderliğini yetki üzerine değil de anne şefkatine temellendiriyor?

⁵ James Emory White, <https://www.churchandculture.org/blog/2020/2/6/the-biblical-model-of-leadership?fbclid=IwAR1UQV5Wny5orwaFYsRvuXsptSLLoUiyUk8QMry-JXl39AidmoLoH2iirgw>

⁶ Westfall, Cynthia Long, *Paul and Gender: Reclaiming the Apostle's Vision for Men and Women in Christ* (Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2016), 53-54.

Bunlara bakınca kadınların kilisede öğretip öğretemeyeceği ve önder olup olamayacağı konusundaki 'yetki ve yönetme' gerekçesini sorgulamamız gerektiğini görüyoruz.

Kadınların vaaz vermemesi ve çoban/ihtiyar olmaması gerektiğine dair en çok kullanılan ayet 1. Timoteos 2:12'de Pavlus'un kadının erkeğe 'egemen olmasına' izin vermediğini söylemesidir (buradaki 'egemen olma' teriminin ne anlama geldiğine daha yakından bakacağız ama şimdilik sadece 'egemen olma' olarak düşünelim). Özetle, Pavlus'un izin vermediği 'egemen olma' eylemi, yetki sahibi olmak ile eş görüldüğü için kadınların erkeklere vaaz vermemesi ve önderlik etmemesi gerektiği görüşüne varılmaktadır. Buna bir bakalım.

İlk etapta burada önderliğin ne demek olduğuyla ilgili çok sorunlu bir varsayım var, o da şu: Kilise önderi olmak kilise üyesine egemen olmaktır. Bunu bir düşünelim. Böyle bir varsayım gerçekten Kutsal Kitap'a uygun mu? Bağlantılı olarak da şu soruyu sormamız gerek: Herhangi bir ayette Pavlus bir kadının başka bir kadına; bir erkeğin bir kadına veya erkeğe ya da bir kilise önderinin kilise üyesine 'egemen olmasına' izin verir mi? Yani burada kadına izin verilmeyen davranış Kutsal Kitap'ın başka herhangi bir yerinde bir başkasına müsaade edilir mi? Bu sorunun cevabı: Hayır. Hiçbir yerde Pavlus — veya İsa, veya hiçbir yazar — kimsenin kimseye 'egemen olmasını' öğütlemez. Tam aksine, Matta'da ve Markos'ta İsa öğrencilerine 'Bilirsiniz ki, ulusların önderleri sayılanlar, onlara egemen kesilir, ileri gelenleri de onlara ağırlıklarını hissettirirler. Sizin aranızda böyle olmayacak' (Markos 10:42) der. Hatta burada 'egemen kesilmek' ifadesini daha sonra Petrus da kullanır. 1.Petrus 5:3'te der ki 'Bu nedenle aranızdaki ihtiyarlara, onlar gibi bir ihtiyar, Mesih'in çektiği acıların tanığı, açığa çıkacak olan yüceliğin paydaşı olarak rica ediyorum: Tanrı'nın size verdiği sürüyü güdün. Zorunluymuş gibi değil, Tanrı'nın istediği gibi gönüllü gözetmenlik yapın. Para hırsıyla değil, gönül rızasıyla, size emanet edilenlere egemenlik taslamadan, sürüye örnek olarak görevinizi yapın.' Elçilerin İşleri 20:17'de Pavlus Efes'teki ihtiyarlarla vedalaştığında görevleri icabı onlardan istediği şey 'kulluk' etmeleri ve kendilerine 'emanet edilmiş' olan sürüye 'göz kulak olmaları' ve sürüyü 'gütmeleridir'.

Bu ayetlere baktığımızda ve Kutsal Kitap'ın geneline baktığımızda İsa'nın, Pavlus'un, Petrus'un kilise önderliğini asla birinin bir başkasına egemen olması olarak nitelemediğini net bir şekilde görürüz. Kutsal Kitap'a göre kilise önderliğinde 'egemen olmak' gibi bir anlayış yoktur. Bu durumda Pavlus kadının erkeğe 'egemen olmasına' izin vermediğinde, izin vermediği şey kilisede vaaz vermek veya çobanlık/ihtiyarlık görevi olabilir mi gerçekten? Biz herhangi bir çobanımızı ya da ihtiyarımızı düşündüğümüzde bu insanları bizim üzerimizde 'egemen olan' insanlar olarak mı düşünüyoruz? Biz kilisede önderliğe, çobanlığa çağrıldığımızı hissettiğimizde, çağrımız başkalarına 'egemen olmak' mıdır? Umuyorum ki hepimizin bu sorulara cevabı hayırdır.

Bu konuyu değerlendirirken bu soruları sormamız şart. Zira bir insanı — ya da insan grubunu — belirli bir konumdan uzak tutarken sunduğumuz gerekçeler o konumun kendisiyle çelişki içerisinde ise o zaman karşımızda büyük bir sorun var demektir. 'Pavlus kadının erkeğe egemen olmasına izin vermediği için kadınlar öğretemez ve çoban veya ihtiyar olamaz' diyorsak bizim öğretmenlik

ve çobanlık anlayışımız egemen olma odaklıdır. Ne var ki gerek İsa'nın, gerek Pavlus'un ve gerek Petrus'un yazılarında görüyoruz ki çobanlık hizmetkarlıktır, gönül işidir, sevgi işidir, anneliktir, babalıktır, öğretmektir, fedakarlıktır, ayak yıkamaktır, beslemektir, bakmaktır, yaraları sarmaktır, göz kulak olmaktır. Egemen olmak, egemenlik taslamak, boy göstermek, yetki kartını oynamak değildir. Elbette ki ihtiyarlık sıfır yetkiye sahip olmak değildir; daha önce dediğimiz gibi bir yol gösterme ve önderlik etmek söz konusudur fakat bu başkalarına egemen olarak yapılan bir şey değildir. 'Birisine egemen olabilmek', bir kişiyi öğretmenlik veya ihtiyarlık hizmetine kalifiye eden özellik hiç değildir, dolayısıyla da kadınların bu gerekçelerle bu hizmetten men edildiğini iddia etmek nasıl doğru olabilir? Bunu sormak zorundayız.

O halde sorumuzu soralım: "Tanrı Kutsal Kitap'ta resmedildiği tarzda hizmetkar önderliği ve kilisede öğretmenliği kadınlara yasaklıyor mu?"

Bu konuda bakacağımız ayetler aslında çok da fazla değil, nitekim her mektupta karşımıza çıkan bir konu değil. Bu yazıda 1. Korintliler 14:34-35 ve 1.Timoteos 2:11-15 ayetlerine bakacağız. Bu ayetlere bakarken şunu hatırlamakta fayda var, her iki mektup toplulukta ters giden pek çok konuyu, düzensizliği, günahı, sahte öğretileri vs ele almak için yazıldı ve bu bağlamda uyarılar ve öğütler içerir.⁷ Bunu hatırlamak önemlidir çünkü sağlıklı yorumbilimin temelinde bağlama bakmak şarttır.

1.Korintliler 14:34-35

O halde bunu aklımızın bir köşesinde bulundurarak bu sorunlu gibi görünen ayetlere bakalım. Aslında 1. Korintliler mektubu sorununu kendi içinde — hem de öncesinde — çözen bir mektup diyebiliriz. 1.Korintliler 14:34-35'i ilk okuduğumuzda yüzümüze tokat gibi çarpar; hele ki kadınsanız. 'Kadınlar toplantılarınızda sessiz kalsın. Konuşmalarına izin yoktur. Kutsal Yasa'nın da belirttiği gibi, uysal olsunlar. Öğrenmek istedikleri bir şey varsa, evde kocalarına sorsunlar. Çünkü kadının toplantı sırasında konuşması ayıptır.' Bunu okuyunca insan şöyle bir 'ne oluyoruz?' der; zira görünüşe göre buradaki mesele öğretmek ya da önder olmak bile değildir kadının sırf ağzını açıp konuşmasıdır! Bu ayeti cımbızla çekersek bırakın vaaz vermeyi ya da tapınma yönetmeyi kilisedeki bir kadının dua etmesi bile yasaktır! Gerçekten mümkün olabilir mi böyle bir şey?

Tabii ki hayır, daha birkaç bölüm öncesinde, 11. bölümde Pavlus'un kadınların topluluk içinde dua ettiğini ve peygamberlik yaptığını bildiğini görürüz. Neticede Pavlus aynı mektupta, aynı insanlara, hem dua edip peygamberlik yapan kadınlardan bahseder hem de kadınların kilisede konuşmasının ayıp olduğunu söyler. Bu nasıl mümkün? Kadınların ibadet sırasında konuşması ayıpsa Pavlus 11. bölümde dua eden ve peygamberlikte bulunan kadınları neden kınamıyor, neden bunu 'ayıp' diye nitelemiyor? Toplantı sırasında konuşan bu kadınları kınamamak bir yana, Pavlus herkesin en çok arzularını istediği bu armağanı kilise ortamında kullanan kadınları engellemiyor; tam aksine onlara yol gösteriyor. O zaman 14. bölümde neler oluyor?

Öncelikle biraz önce bahsettiğimiz gibi bölümde kadınların öğretilerinin kınanması söz konusu değildir, ayetler 'öğrenmek istedikleri bir şey varsa evde kocalarına sorsunlar' der. 'Yasak' olarak nitelendirilen şey kadınların öğretmesi değil konuşmasıdır. Bu, oldukça sert ve daha birkaç

⁷ Mektupların ve farklı türlerin nasıl okunması gerektiği konusunda bkz. Fee, Gordon D. ve Stuart, Douglas, *Kutsal Kitap'ı Bilinçli Şekilde Okumak*, (İstanbul: Haberci Basın Yayın ve Dağıtım, 2008), 47vd.

bölüm öncesinde Pavlus'un söyledikleriyle çelişiyormuş gibi görünen iki ayetle ilgili temelde iki açıklama vardır.

Bunların birine göre muhtemelen burada Pavlus'un hitap ettiği konu kilisedeki çok spesifik bir konuydu ve kadınların ibadete yapıcı bir katkıda bulunmak üzere konuşmalarıyla ilgili değildi.⁸

Bu açıklamaya göre ibadet sırasında konuyu iyi takip edemeyen kadınların ya 'ne demek istedi?' tarzı sorularla ya da takip edememenin getirdiği sıkıntıyla sohbete dalmalarıyla ortamı bozması söz konusuydu. O dönemde kadınlara eğitim verilmezdi; öğrenme fırsatı verilmezdi. Oysa müjdenin yayılmasıyla ilk defa kadınlara bu hak veriliyordu, bunu Luka 10:40-41'de Meryem'in bir öğrenci olarak İsa'nın ayakları dibinde oturmasının "doğru olanı seçmesi" olarak nitelendirilmesinde ve Yuhanna 8:6-42'de İsa'nın kuyu başındaki Samiriyeli kadınla ilahiyat konuşmaktan çekinmemesinde de görüyoruz. Kadınların artık ibadete katılma fırsatları vardı fakat doğal olarak geriden geliyorlardı. Tıpkı bir TV dizisinin ilk beş bölümünü izlemeden altıncı bölümü izlemeye başlayan bir kişinin o anda 'Bu kim? Ne yaptı? Niye öyle dedi?' gibi sorularla diğer izleyicileri rahatsız etmesi gibi bir şey bu. Pavlus kadınların kilisede dua etmesinin, öğretmesinin vs ayıp olduğunu söylemiyor. Pavlus'un 'ayıp' diye nitelediği şey kadınların ibadet düzenini bozan bir şekilde konuşmalarıydı dolayısıyla da yasakladığı şey buydu. Zaten 1. Korintliler 14'ün tümü toplantılardaki ibadetin düzenli ve herkesin yararını gözetecek şekilde olması hakkındadır, kadınların ve erkeklerin konumu, statüsü veya hizmetleri hakkında değildir.

Bir diğer olasılık da Pavlus'un burada Korint'teki kilisenin kendisine yazmış olduğu mektuptan alıntı yapıyor olmasıdır. Tıpkı 1. bölümde 'ben Pavlus yanlısıyım, ben Apollos yanlısıyım' vb diye yazdığı, 6. bölümde 'bana her şey serbest', 8. bölümde 'Dünyada put bir hiçtir' derken Korintliler'in ona yazmış olduğu mektuptan alıntı yapması gibi. Eski Grekçede tırnak işareti bulunmadığı için Pavlus'un alıntı yaptığı yerler doğal olarak görülüyor ve ancak bağlamdan anlaşılmaya çalışılıyor. Bazı kısımlar artık Kutsal Kitaplarımızda tırnak işareti içinde gösterilmektedir fakat hangi kısımların alıntı olduğu konusunda herkes hemfikir değildir. Mesela 1. Korintliler 8:8 pek çok İngilizce tercümede tırnakla gösterilir hatta ayetin hepsi mi yoksa yarısı mı tırnak içinde olmalı diye bir tartışma vardır; oysa Türkçe tercümümüzde herhangi bir tırnak işareti bulunmaz. Benzer şekilde 1. Korintliler 14:21-22 bir alıntı olarak tırnak işaretlerinde gösterilmez oysa bu ayetlerin Pavlus'un öncesinde ve sonrasında ortaya serdiği savla zıtlıyor gibi görünmesi bazı araştırmacılara bunun Korintliler'in yazdığı mektuptan bir alıntı olabileceğini düşündürür.⁹ Neticede Korintliler mektubunda günümüzde akademisyenlerin araştırmakta olduğu bunun gibi çeşitli yerler var. Buna istinaden de Pavlus'un 11. bölümde söyledikleri ile çelişiyor olması yanı sıra bağlam, dil yapısı, ifade tarzı, vs gibi sebeplerden ötürü 14:34-35'in de Pavlus'un kendi düşüncelerinden ziyade Korintliler'in mektubundan bir alıntı olabileceğini düşünen çeşitli araştırmacılar var. Mesela Fee, Pavlus'un tam hangi ayetten alıntı yaptığını söylemeden 'Kutsal Yasa'nın da belirttiği gibi' ifadesini kullanmadığının; üstüne üstlük Kutsal Yasa'nın kadınların sessiz kalması gerektiği ve konuşmalarına izinleri olmadığına dair bir şey 'belirtmediği'nin altını çizer.¹⁰

⁸ Wright, N.T. *Women's Service in the Church: The Biblical Basis a conference paper for the Symposium, 'Men, Women and the Church'*, St John's College, Durham, September 4 2004.

⁹ Papiatt, Lucy, *Women and Worship at Corinth: Paul's Rhetorical Arguments in 1 Corinthians*, (ISD LLC, 2017), 16.

¹⁰ Fee, Gordon, *The First Epistle to the Corinthians*, (Grand Rapids, MI: Eerdmans 1987), 707.

Neticede, dediğimiz üzere daha birkaç bölüm öncesinde Pavlus'un ibadet sırasında peygamberlikte bulunan kadınlarla herhangi bir sorun yaşamaması, sözde net gibi görünen bu ayetlerin aslında hiç de net olmadığını göstergesidir. Bu ayetlerin Pavlus'un önceki söyledikleriyle (ve Kutsal Kitap'ın geneliyle) nasıl uyumlu olabilecekleriyle ilgili iki olası açıklamaya kısaca değindim. Bize düşen bu olasılıkları araştırmak ve bunları Kutsal Kitap'ın bütününde yorumlamaktır. Cımbızla ayet seçmek asla sağlıklı bir yaklaşım değildir.

1.Timoteos 2:11-15

Şimdi 1. Timoteos 2:11-15'e bakalım. 'Kadın sükûnet ve tam bir uysallık içinde öğrensin. Kadının öğretmesine, erkeğe egemen olmasına izin vermiyorum; sakın olsun. Çünkü önce Adem, sonra Havva yaratıldı; aldatılan da Adem değildi, kadın aldatılıp suç işledi. Ama doğum yapıp kurtulacaktır; yeter ki, sağduyuyla iman, sevgi ve kutsallıkta yaşasın.'

Bu bölüm her okuyanda soru işaretleri uyandıran bir bölümdür şüphesiz. Önceki ayetlerde öfkelenip çekişmeden dua etmekten, saç örgülerinden, incilerden, iyi işlerden bahsederken birden erkeğe egemen olmaya oradan da çocuk doğurup kurtulmaya geliyoruz. İnsan ister istemez 'Rab bu biraz daha net ifade edilemez miydi?' diye soruyor. Bazı yorumcular, erkek ve kadının yaratılma sırası ve kadının aldatılması ile ilgili kısmı, 'kadının öğretmesine, erkeğe egemen olmasına izin vermiyorum' ifadesinin gerekçesi olarak görür. Ne var ki bu yorumdan ilerleyerek kadının doğum yapıp kurtulmasının ne anlama geldiğini ve kadının öğretmemesiyle nasıl bir bağı olduğunu mantıklı bir şekilde açıklayabilen bir yazı görmedim açıkçası. Ayrıca aşağıda bakacağımız üzere yaratılış sırasının bir hiyerarşi oluşturduğu düşüncesi Kutsal Kitap açısından sorunlu bir görüştür. Bu bölümün biraz garip olduğunu kabul etmemiz gerek ve yorumbilimdeki temel prensip garip ya da muğlak bölümlerin net olan bölümler ışığında değerlendirilmeleri gerektiğidir. Buna birazdan geleceğim; ama önce bu ayetlerdeki önemli bir ifadeye bakmamız gerekiyor. Bu da 12. ayetteki 'egemen olma' ifadesidir.

Yukarıda değindiğim üzere Kutsal Kitap vaiz olmayı, kilise önderi/ihtiyar/çoban vs olmayı 'egemen olmak' diye nitelmez; tam aksine hizmetkar olmak diye niteler. O halde Pavlus'un bu ayetle kadınlara önderliği yasakladığını söylemek Kutsal Kitap'ın önderlik anlayışıyla uyumlu değildir. Gelelim bu ayetteki 'egemen olma' ifadesine. İlk yüzyılda, yani bu mektubun yazıldığı dönemde, buradaki Grekçe terim (*authentēin-authenteo*) normal anlamıyla yetki sahibi olma, kararlar verebilme, önderlik etme vs anlamları için kullanılan bir terim **değildir**. Kullanıldığı başka metinlerde çoğunlukla olumsuz anlamda, zorbaca güç kullanma ya da birinin kaynağı/öncüsü/aslı olma anlamı içeren bir ifadedir ve Kutsal Kitap'ta başka HİÇBİR yerde geçmez.¹¹ Sadece ve sadece bu ayette kullanılır, ayrıca başka Grekçe metinlerde de çok nadiren kullanılır. Bu kayda değer bir noktadır. Kadınların erkeklere '*authenteo*' etmesi yasaklanırken erkeklerin kadınlara '*authenteo*' edebileceğine dair hiçbir ayet yoktur. Hatta ilginçtir ki 'altın ağızlı' diye anılan ünlü Konstantinopolis episkoposu Yuhanna Hrisostomos (İS.347-407) aynen bu kelimeyi kullanarak erkeklere karılarına '*authenteo*' etmemelerini buyurur.¹² O zaman Pavlus neden böylesine garip ve spesifik bir kelime kullanmayı

¹¹ Westfall, 289-294. Ayrıca bkz Pepiatt, Lucy, *Rediscovering Scripture's vision for women*, (Downers Grove, Illinois: InterVarsity Press, 2019), 150.

¹² 'Koloseliler üzerine onuncu vaazında Koloseliler 3:19'u yorumlarken erkeklerin eşlerine 'egemen olmamalarını' (*authenteo*) söyler. *Select Library of the Nicene and Post Nicene Fathers of the Christian Church* kitabında

seçti? Burada normal bir 'önder olma' yetkisinden veya konumundan bahsetmiyor belli ki. Başka yerlerde, ihtiyarların sağlıklı bir şekilde önderlik etmesinden bahsederken gerek bu mektupta gerek başka yerlerde kullandığı terimlerden birini (örn. *exousiazō*, *proistemi*, *basileuo*) kullanabilirdi ama kullanmadı.¹³ Pavlus çok bilinçli bir şekilde çok spesifik bir kelime kullandı. Neden? Bu soruyu sormak zorundayız. Bu sorudan kaçamayız. Ben bir yemeği pek sevmediğimi söylemek istesem 'bu yemek çok hoşuma gitmedi, bunu pek beğenmedim, bunu yemeyi çok tercih etmem ...' gibi farklı ifadeler kullanabilirim. Öte yandan 'bu yemekten tiksiniyorum' demeyi tercih edersem, burada oldukça bilinçli bir kelime tercihi yapmışımdır. Yemeğin pek hoşuma gitmediğini söylemek için 'tiksinme' ifadesini kullanmam yanlış olurdu. Yemekten tiksindiğimi söylemişsem de bir başkasının yemeği sadece biraz sevmediğimi anlaması saçma olurdu. Burada da Pavlus zorbalık, karşısındakine hükmetme, efendi¹⁴ gibi olma anlamlarını içeren bir kelime kullanmayı seçiyor. Demek ki bir vaiz veya kilise önderinin sahip olacağı bir önderlik yetkisinden bahsetmiyor. Peki neyden bahsediyor olabilir?

Bağlama ve tarihe danışarak bu konuda ipuçları bulabiliriz. Pavlus bu mektubu kime ve neden yazmıştı? Efes'te bulunan ve Pavlus'un kendi oğlu gibi gördüğü öğrencisi olan Timoteos'a yazmıştı. Efes, tanrıça Artemis'in (ona 'Efes'in Artemis'i' denirdi ve Yunan mitolojisindeki Artemis'ten oldukça farklıdır) devasa ana tapınağının (antik dünyanın yedi harikasından biri) olduğu, dolayısıyla da bu inancın merkezi olan yerdi. Elçilerin İşleri'nde Efeslilerin tanrıçaları konusunda (gerek inançsal gerek ekonomik sebeplerden ötürü) çok hassas olduğunu görüyoruz (Elç. 19:23-41). Efes'in Artemis'i bir bakire olarak bilinirdi ve bu doğrultuda tüm bakirelerin gözeticisiydi. Aynı zamanda 'ebe' olarak görülürdü; doğum sırasında gözetin olması inancıyla bilhassa kadınlar için çok değerliydi ve 'kurtarıcı' olarak da bilinirdi. Kadınlar salimen doğum yapmak, doğum sırasında acılarının dinmesi ve bazen çok zor doğumlarda acı çekmektense ölmek için Artemis'e dua ederdi.¹⁵ Bu kültürel bağlam mektubun yazılma nedeni açısından çok önemli, bunu göz ardı edemeyiz. Richard ve Catherine Clark Kroeger başta olmak üzere pekçok araştırmacı, Efes'teki Artemis kültünün bu mektubun bağlamını anlamakta kilit bir rol oynadığını ve Pavlus'un söylediklerinin evrensel bir ilkedен ziyade çok spesifik bir durumu ele aldığını gösterdiğini öne sürmüştür.¹⁶

Mektubun 'neden' yazıldığı sorusunun cevabı mektubun başında verilir: Timoteos'un, Efes'teki kilisede yayılmakta olan sapkın öğretilere engel olması gerekmektedir (1Ti. 1:3-4). Bu çok önemli. Sonraki bölümlerde bu sapkın öğretilerin doğasına dair birtakım ipuçları da görüyoruz. Mesela 4:3'te sahte öğretiler konusunda diyor ki 'bu yalancılar evlenmeyi yasaklayacak, iman edip gerçeği bilenlerin şükranla yemesi için Tanrı'nın yarattığı yiyeceklerden çekinmek

Hrisostomos'un *authentēo* ifadesi İngilizcede 'act as the despot' (despotça davranma) diye tercüme edilir.'

<https://margmowczko.com/a-woman-not-all-women-1-timothy-212/>

¹³ Davis, John Jefferson, *First Timothy 2:12, the Ordination of Women, and Paul's Use of Creation Narratives*, Priscilla Papers, Vol. 23, No. 2, Spring 2009 https://www.cbeinternational.org/sites/default/files/First_Davis.pdf

¹⁴ Türkçe'deki efendi kelimesinin köklerinin de bu grekçe kelime olduğu iddiası vardır; bkz Kroeger, Richard & Catherine Clark Kroeger, *I Suffer Not a Woman* (Grand Rapids, MI:Baker Book House, 1992), 90.

¹⁵ <https://margmowczko.com/the-consensus-and-context-of-1-timothy-212/>

¹⁶ Pepiatt, 145.

gerektiğini buyuracaklar.’ Demek ki bu öğretilerin evlilik ve yiyeceklerle bir ilgisi vardı. Bu tür öğretiler, sonraki dönemde yaygın olan Gnostik akımın habercisi gibi görünür.¹⁷ Bu öğretilere göre dünyevi olan her şey kötüydü ve ruhsal olmak, iyi olmak dünyevi zevkleri ve dünyevi her şeyi reddetmek anlamına geliyordu. Pavlus bu düşünceye karşı gelir ve ‘Tanrı’nın yarattığı her şey iyidir, hiçbir şey reddedilmemelidir’ der (ayet 4). Mektubun sonunda da yine bu sözde ‘bilgi’ye (Grekçede *gnosis*) karşı konuşur Pavlus (6:20) ve Tanrı’nın bize verdiklerinin ‘zevk almamız için’ olduğunu belirtir (6:17). Ayrıca bilhassa 5.bölümde dullar, boşboğazlık ve kocakarı masallarının yayılmasıyla ilgili oldukça detaylı bilgiler var. Görünüşe göre bazı dul kadınlar ilk etapta yeniden evlenmeye meraklı değildi ve Pavlus genç olan dulların evlenip çocuk yapmasını istemekte. Burada dullar konusundaki kaygısı, başka mektuplarda alışık olduğumuz gibi fakirlere yardım etme bağlamında değil (hatta Korintlilere yazdığı mektupta tam aksine bekar kalmalarını öğütler; 1Kor. 7:8). Bu mektupta Pavlus’un vurgusu dul kadınların boşboğazlık yapmalarına sebep olduğu için dul kalmaması gerektiği, evlenip evleriyle meşgul olmaları gerektiğidir (5:13-15). Görüyoruz ki farklı öğretiler tartışmalara ve çekişmelere sebep olmaktadır (1:4,7). Özetle nasıl kendi içinde yaşadığımız kültür düşüncelerimizi etkileyebiliyor ve kiliseye yanlış öğretiler getirebiliyorsa, Efes’teki kültür ve inançlar da oradaki kiliseyi etkiliyordu ve düzeltilmesi gereken düşünceler ve uygulamalar vardı.

O halde bu bağlam çerçevesinde 2:9-15 ayetlerine bakalım. İkinci bölümün başında Pavlus söze ‘bu nedenle’ ‘bu yüzden’ anlamına gelen bir bağlaçla (*oun*) başlar.¹⁸ Yani Pavlus Timoteos’un Efes’te kalma sebebi olan sahte öğretilere istinaden ona yol göstermektedir. Bu ayetlerin başında pek çok çeviride ‘Dua ve Tapınma’ gibi bir başlık bulunur. Orijinal yazmalarda bulunmayan ve kimi zaman uzun yazıların bölünmesine yardımcı olabilecek bu tür başlıklar bazen de kafa karıştırıcı olabilir. Böyle bir başlık Pavlus’un bu bölümde ele aldığı konunun bir ibadet zamanı olduğunu düşünmeye yönlendirebilir. Oysa metnin kendisinden böyle bir varsayıma ulaşamayız.¹⁹ Sahte öğretiler ve sonuçlarına bir panzehir olarak Pavlus Tanrı yoluna uygun bir yaşam sürdürülmesi için gerekli olan bir takım uygulamayı dile getirmektedir ve bunun temelinde herkes için dua etmek vardır. Daha sonra bu direktifle ilgili insanları ikiye ayırır: erkekler ve kadınlar. Erkekler öfke ve çekişmelerine hakim olarak dua etmelidir (yani sorun bunun tersini yapıyor olmalarıydı). Görünüşe göre kadınların da giyim tarzlarıyla ilgili bir sorunları vardı. Çok ilginçtir ki burada kadınların ‘saç örgüleri’ için kullanılan Grekçe terim (*plegmasin*) nadiren kullanılan bir ifadedir ve bilhassa Artemis’e hizmet eden ve onun saçlarını taklit etmek için kullanılan saç stiliyle ilgilidir. Yani burada yasaklanan şey sadece gösteriş amaçlı süslenmekten ziyade eskiden taptıkları tanrıçaya benzer şekilde süslenmeleri olabilir. Aynı şey kadınların Artemis tapınmalarında giydikleri ‘pahalı giysiler’ (*himatismo polytelei*) için geçerli gibi görünür.²⁰

İlgi çekici bir diğer nokta 10. ayete kadar kadınlar ve erkeklerden çoğul olarak bahsederken 11. ayette Pavlus’un birdenbire ikisini de tekil olarak kullanmaya başlamasıdır; bu da tüm kadınlar için geçerli ‘genel’ bir kuraldan ziyade spesifik bir kadın ve erkekten bahsettiğine işaret ediyor olabilir.

¹⁷ <https://margmowczko.com/adam-and-eve-in-gnostic-literature/>

¹⁸ Yeni Türkçe Çeviri’de bu bağlaç dahil edilmemiştir fakat Tomas Cosmades ve Bünyamin Candemir tercümelerinde bu ifade ‘öyleyse’ ve ‘onun için’ diye tercüme edilmiştir.

¹⁹ Westfall, 285-289; 299 vd.

²⁰ Hoag, Gary H. *Wealth in Ancient Ephesus and the First Letter to Timothy: Fresh Insights from Ephesiaca by Xenophon of Ephesus*, (Winona Lake, IN: Eisenbrauns, 2015), 79.

Türkçede bu çoğul-tekil ayrımı ilk başta göze çok çarpmasa da şunu sormak lazım: Genel bir kural oluşturmak istiyorsanız ve hali hazırda çoğul olarak kadınlardan bahsediyorsanız birdenbire hitap şeklinizi değiştirip tekil bir kadından ve tekil bir erkekten bahsetmeye başlar mısınız?

O zaman hem Pavlus'un kuvvetle muhtemel bir ibadet zamanından bahsetmeyip bilhassa Artemis kültüyle ilintili alışkanlıklara ve sahte öğretilere karşı geliyor olması bağlamında, hem de 'egemen olma' ifadesinin barındırdığı anlam çerçevesinde 2:11-15 ayetlerinde Pavlus ne diyor olabilir? Burada şunu belirtmekte fayda var; bu konuda ancak olasılıklar sıralayabiliriz (bu bölümün kadınların öğretmesini yasakladığını savunanlar dahil). Hiçbirimiz yüzde yüz 'şudur' diyemeyiz — şu noktada — çünkü bu belirli bir dönemde belirli bir kişiye yazılmış bir mektuptur, bütün verilere sahip değiliz.²¹

Artemis kültünden ayrılarak Mesih'e iman etmiş ve bir kadın olarak eski inancında sahip olduğu gücü ve etkiyi Hristiyanlar arasında sürdürmeye çalışan kadınlar olmuş olması muhtemeldir. Onların kadının erkeğe 'egemen olmasına' dair eski inançlarından gelen öğretileri yaymayı bırakmaları gerekiyordu.²² Bu kadınlar Tanrı yolunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları için aslında öğrenme konumunda olmaları gerekiyordu. Pavlus hem 11. hem de 12. ayette kadının 'uysal/sakin' (Bu kelime, 2:2'deki 'sakin' ifadesiyle aynıdır) olmasını söyler, sessiz olmasını değil.²³ Burada kadının sağlıklı bir öğretiler veya önderlikte bulunmaktan men edilmesini görmüyoruz. Aslında bir buyruk olarak verilen tek şey 'uysallık içinde öğrensin' buyruğudur, buradaki vurgu sessiz olmaları değil öğrenmeleridir! Öğretmeme konusunda Pavlus 'izin vermiyorum' der. Yazar Philip B. Payne bu ifadenin (*epitrepô*) gerek Septuaginta gerek Yeni Antlaşma'da genel bir kural oluşturma anlamı taşımadığına dikkat çeker.²⁴ Bundan ziyade belirli bir olay, süreç veya istisna için geçerli olan bir izin ve müsaade anlamında kullanıldığını belirtir. Bu kayda değerdir zira Pavlus, Türkçe'ye 'buyur, öğüt, uyar' olarak çevrilmiş ve buyurma/kural koyma anlamına gelen *paragellô* ifadesini bu mektupta yedi farklı yerde (1:3,5; 4:11; 5:7; 6:13, 17, 18) kullanmayı seçer. Dolayısıyla bu ifadeye de bakınca Pavlus'un evrensel bir yasak getirmekten ziyade oradaki duruma has bir kısıtlama getirdiği sonucuna varmak gerekir.²⁵

Bahsettiğimiz üzere mektubun devamından biliyoruz ki sahte öğretilerin içinde evlilikten ve cinsel ilişkiden kaçınılması gerektiğine dair öğretiler de vardı (Pavlus'un gerek 5. bölümde gerek 1. Korintliler 7'de bu tür düşüncelere karşı olduğunu görüyoruz). Dul kadınlar evlenmek istemiyordu; oysa Pavlus evlenip çocuk yapmaları gerektiğini söyler. Dolayısıyla mümkündür ki bazı kadınlar Artemis inancının etkisiyle eşleriyle ilişkiye girmeyi reddediyordu (zorbaca davranıyordu) ve bununla ilgili kocakarı masalları anlatıyordu.²⁶ Kadınların cinsel ilişkiden kaçınması için sahte öğretilerle ('evlilik içinde dahi cinsel ilişkiye girmek kötüdür, günahdır' düşüncesi) ilgili sebeplerin yanı sıra pratik gerekçeleri de olabilir- daha doğrusu pratik sebepler sahte öğretilerin oluşmasında etkili olmuş

²¹ Fee ve Stuart, 51.

²² Pepiatt, 150

²³ Fee, Gordon, *New International Commentary 1 and 2 Timothy and Titus*, (Massachusetts: Hendrickson Publishers Inc., 1984), 73.

²⁴ Payne, Philip B., *Man and Woman, One in Christ: An Exegetical and Theological Study of Paul's Letters* (Grand Rapids: Zondervan, 2009), 395.

²⁵ <https://margmowczko.com/1-timothy-212-and-1-corinthians-1434-epitrepo/>

²⁶ Westfall, 308.

olabilir: gebeliğin ve çocuk doğurmanın tehlikesi. Günümüzdeki tıp sayesinde gebelikte ve doğumda gerçekleşen kadın ölümleri azdır. Ne var ki neredeyse 2000 yıl öncesini düşündüğümüzde durum bambaşkaydı. Doğum sırasında ölmek kadınlar için başlıca ölüm sebebiydi. Kadının elindeki yegâne doğum kontrol yöntemi cinsel ilişkiden sakınmaktı. Duruma bu gözden bakmak 15. ayetteki o 'garip' kısma da ışık getirebilir.²⁷

Peki o zaman Pavlus neden Adem'in önce yaratılmasından ve Havva'nın aldanıp suç işlemesinden bahsediyor? Bu ayetle ilgili sıklıkla karşımıza çıkan iddia, erkeğin önce kadının da sonra yaratılması ve aldanması sebebiyle Tanrı'nın kadına öğretme/önderlik etme 'hakkını/rolünü' vermemiş olduğudur. Böyle bir iddia Kutsal Kitap'ta bize tanıtılan Tanrı ile uyumlu mu diye sormak zorundayız. Yaratılış hikayesinde asla bir hiyerarşi görmeyiz; erkek ve kadın yaratıldığında yaratılış denetimlerine alma buyruğu her ikisine verilir; sadece erkeğe değil (Yar. 1:27-30). Yaratılış sırası bir tür 'hiyerarşi' getiriyor olsaydı bunu Yaratılış 1 ve 2. bölümlerinde görmemiz gerekirdi fakat bunu görmüyoruz. Erkeğin kadını 'yönetmesi' düşüşün sonucudur, yaratılıştaki mükemmel düzenin parçası değildir (Yar. 3:16). Bununla birlikte Kutsal Kitap'a baktığımızda Tanrı'nın insanların ayrıcalıklı konumlarıyla, zenginlikleri, güçleri ve birincilikleriyle değil alçakgönüllülükleri, sadakatleri ve itaatkarlıklarıyla ilgilendiğini ve buna göre halkını değerlendirdiğini görürüz. Evet Tanrımız düzen Tanrısıdır fakat 'ilk seni yarattım önder sensin, seni de ikinci yarattım ağzınla kuş tutsan nafile' diyecek kadar 'yasacı' mı? Kutsal Kitap'ta bize tanıtılan Tanrı resmi bu mu? Başta dediğim gibi bu konu sadece kadınlarla ilgili bir konu değil, nasıl bir Tanrı'ya inandığımızla ilgili.

O halde Pavlus yaratılış sırasıyla gelen hiyerarşik bir düzenden bahsetmiyorsa, kadının sakin olup öğrenmesini ve erkeği ezen bir üstünlük kurmayı bırakmasını söyledikten sonra niye birden yaratılıştan bahsediyor? İlginçtir ki Gnostik akımın çeşitli sapkın öğretileri arasında Yaratılış öyküsüne dair sapkın düşünceler de vardı. Kimi öğretiye göre Havva Adem'den önce yaratılmıştı ve Adem'i bilinçli kılan varlıktı.

Ana tanrıça inancının temel ve yaygın olduğu bir bölge için bu çok da şaşırtıcı değildir aslında. Bu dönemde henüz Gnostisizm tam bir öğreti olarak oluşmuş olmasa da bu düşüncelerin ortalıkta yayıldığına şüphe yoktur. Tertullian ve İreneus gibi kilise babaları 1.Timoteos'ta bahsedilen soy ağaçları gibi sahte öğretileri daha sonra Gnostisizm olarak bilinen akımla bir tutuyordu.²⁸ Bunun yanısıra Artemis'in, erkek olan ikiz kardeşi Apollos'tan önce doğması hatta onun doğumunda ebelik yapması sebebiyle üstün olduğu öğretisi Artemis kültünün temel taşlarından biriydi.²⁹ O halde yüksek olasılıkla Pavlus burada Yaratılış öyküsü konusundaki sahte öğretiyi düzeltmektedir-unutmayalım ki mektubun yazılış amacı sahte öğretilere karşı mücadele etmektir.

Havva'nın aldanmasının kadınların öğretmemesi gerektiğine dair bir gerekçe olduğu iddiası da mantıklı bir yorum değildir zira Pavlus 2. Korintliler 11:3'te Havva'nın aldanmasını örnek gösterirken tüm topluluğun sahte öğretilere kanması kaygısını dile getirir. Yani Pavlus her Havva'dan

²⁷ Westfall, 301.

²⁸ <https://margmowczko.com/1-timothy-212-in-context-3/>

²⁹ Glahn, Sandra L. 'First-Century Ephesian Artemis: Ramifications of Her Identity,' *Bibliotheca Sacra* 172 (Ekim-Aralık 2015): 463.

bahsettiğinde kadınlar konusunda bir imada bulunmaz. Mesele Havva yüzünden tüm kadınların evrensel olarak aldanmaya meyilli olup öğretme konusunda uygunsuz olmaları değildir.³⁰ Pavlus'un, kadının erkekten önce yaratılmış olması ve erkeği aydınlatan olması konusundaki sahte öğretiyi düzeltiyor olması daha mantıklı bir açıklamadır. Bu bilgiler doğrultusunda *authentico* kelimesinin 'birisinin kaynağı/öncüsü olma' (İngilizcedeki *authentic*, Türkçeleşmiş hali otantik bu kelimedenden türemiştir) anlamını da taşıyor olması dikkate değerdir.³¹

Bu tarihsel, kültürel ve metinsel bağlam düşünülünce; bu ayetlerin kadınların sağlıklı bir şekilde öğretmenlik ve önderlik yapmasını yasakladığını ileri süren yorumda oldukça anlamsız olan 15. ayetin aslında bir mantık çerçevesine oturduğunu görüyoruz. Artemis doğuran kadınları sağ sağlam doğumdan geçiren ya da ölümlerine sebep olan tanrıçaydı. Eski inançlarından kaynaklanan sahte öğretilere tutunarak cinsel ilişkiden ve çocuk doğurmaktan kaçınan ve bu öğretiyi yayan kadınlar bu konuda uyarıldıktan sonra teskin edilir. Pavlus, karı ve koca olarak ilişkilerinde iman, sevgi ve özdenetimle³² hareket ederlerse doğumla ilgili korkmalarına gerek olmadığını söyler, Rab onlara yardımcıları olacaktır. Belki de Artemis'i kızdırmış olabileceklerinden korkan Efesli kadınlar doğumda 'kurtuluş' için hala ondan medet umuyorlardı fakat Pavlus onların tamamıyla Artemis'i geride bırakarak doğum yolculuğu konusunda da Tanrı'ya güvenmelerini istiyordu.³³ Çocuk doğurma ve kurtulma ifadeleriyle ilgili bu araştırmaları okuduğumda, bizim kültürümüzde doğum yapma zamanına yaklaşan kadınlara söylenen 'bir avazda kurtul' dileği aklıma geldi. Doğum yaparken bir kadının 'kurtulma' arzusu bize hiç yabancı değil aslında. O halde Pavlus'un Efesli kadınları bu kurtuluş konusunda Artemis'e umut bağlamaktan uzaklaştırıp Tanrı'nın yollarına yöneltmesi çok anlaşılır geliyor.

Bu yorumlar, bu zorlu bölümün anlaşılması için üzerinde düşünülmeyi ve araştırılmayı hak eden ciddi ve akılcı yorumlardır ve Kutsal Kitap'ın genel öğretisiyle de uyumludur. Kutsal Kitap'ın başka yerlerini Kutsal Kitap geneli, bağlam, kültür, tarih vs içerisinde değerlendirmeye çalıştığımız gibi bu bölümü de bu parametreler dahilinde yorumlamalıyız. Bu, bahaneler yaratmaya çalışmak, 'düz' olan bir ayeti karmaşık bir şekilde açıklamaya çalışmak değildir. Yukarıda değindiğim gibi hiç de net olmayan ve sözde düz bir şekilde yorumlandığında pek çok soru işaretine sebep olan bu bölüm, Kutsal Kitap'ın geneli içinde incelenmelidir.

Bu ayetlere bakarak Pavlus'un, erkek önce yaratıldığı için kadınların erkeklerin de mevcut olduğu bir gruba — kiliseye — sağlıklı öğretiler ve önderlikte bulunamayacağını söylediğini iddia etmek hem bu ayetlerdeki ifadeleri ve bağlamı hem de Kutsal Kitap'ın genelini çok zorlar.

³⁰ Davis, John Jefferson, First Timothy 2:12, the Ordination of Women, and Paul's Use of Creation Narratives, Priscilla Papers, Vol. 23, No. 2, Spring 2009 https://www.cbeinternational.org/sites/default/files/First_Davis.pdf

³¹ Hoag'a göre Pavlus'un *authentico* kelimesini seçmesi şu imaları barındırabilir: 'Kadınlar, kadının erkekten yetkiyi zorbaca aldığı, erkeğin kadından geldiği ve yaratılış öyküsünde aldanan kişinin erkek olduğuna dair sapkın öğretiler yaymayı bıraksın', 228.

³² Sağduyu olarak tercüme edilen bu ifade (*sophrosynes*) aynı zamanda 'ölçülü' ve 'özdenetimli' olarak da tercüme edilir. Doğum kontrolü noksanlığıyla çok defa gebe kalmanın o dönemdeki riskleri düşünülünce mantıklı bir nasihat. Ama evli bir çiftin cinsel ilişkiden tamamen sakınması ya da bir kadının cinsel ilişkiye girmemek amacıyla evlenmekten kaçınması Pavlus'un desteklediği bir şey değildi (bkz. 1Kor. 7:1-5).

³³ Peppiatt, 152.

Birlikte düşünelim

Elbette ki daha söylenebilecek çok şey var; umuyorum ki bu bir başlangıç olur. Sizi bu ayetlerin yorumu üzerinde düşünmeye davet etmek istiyorum. Bu bölümle (1Tim 2:9-15) ilgili aşağıdaki sorularla güreşmek Kutsal Kitap'ı ciddiye alan her kişinin sorumluluğudur. Türkiye'deki kilise olarak bu soruları yeterli derecede sorup, oturup konuştuğumuzu düşünmüyorum. Bunu yapmaktan korkmayalım. Sevgi ve saygı birliğinde konuşalım. Tanrı'nın ne dediğini ve ne demediğini anlamak ve bilmek istiyorum. İnanıyorum ki bu hepimizin istediği şeydir. Bunun için de şu soruları sormamız gerek:

- Pavlus 1.Timoteos 2'de 'egemen olma' ifadesinde kilisede vaizlik ve önderlik/ihtiyarlardan bahsediyorsa bu kilise önderliği anlayışımız konusunda neye işaret ediyor? Pavlus neden *authenteo* terimini kullanmayı seçti?
- Bu bölümde kilise ihtiyarlığından ve vaaz vermekten bahsediyorsa neden birdenbire çocuk doğurmaktan bahsediyor?
- Kadınların erkeklere 'öğretmesi' ve 'önderlik etmesi' sakıncalı idiyse, nasıl oluyor da Kutsal Ruh, Pavlus'un en arzulanması armağan olarak gördüğü ve 'herkesin öğrenmesi ve cesaret bulması' için verilen peygamberlik armağanını kadınlara vermeyi uygun görür? (1Kor.11; 14:4, 24-25, 31; Filipus'un 4 kızı, ayrıca EA'daki kadın peygamberler)
- Nasıl olur da oldukça sert bir dille kadınlara öğretmeyi yasakladığı iddia edilen Pavlus bir sürü kadını emektaş, elçi, görevli vs olarak ismen övdü-şüphesiz bu tür roller öğretiş ve önderlik barındırıyordu; Pavlus kendisiyle çelişki içinde miydi? (Rom 16:1, 6, 7, 12; Elç. 16:14-15; 18:26; Flp. 4:2-3; Kol. 4:15; 2Tim 4:19,21; Flm. 1:2)

Daha genel bağlamda da şu soruları düşünmeliyiz:

- Kadının 'vaaz' vermesi ile, 'seminer,' 'teşvik sözü,' 'paylaşım,' 'ders' vermesi 'müjdeyi paylaşması' 'gençlere öğretmesi' 'tapınma önderliği' 'ev grubu önderliği' 'dua toplantısı önderliği' yapması arasında ayırım yapmayı seçiyorsak bunu hangi öğretiyeye/ayetlere dayandırarak yapıyoruz?³⁴

³⁴ Bazıları kadının öğretebileceği fakat 1Tim. 3:1-7 ışığında ihtiyar olamayacağını söyler. Bu konuda kısaca 2 şey söylenebilir. 1)Bu bölümün dili aslında çok 'eril' olabileceken (Grekçede zamir ve fiil çekimleri eril, dişil ve nötr olabilir) tam aksine erilden ziyade nötrdür. Mesela 'Bir kimse' derken bu zamir eril bir şekilde verilmez iki cinsiyeti de kapsayan zamir verilir. Aslında Türkçe'de bu konuda avantajlıyız ve zamirlerde cinsiyet görmeyiz, oysa İngilizce metinlerde kişi için nötr zamir bulunmadığı için hep eril zamirle çevrilmiştir, bu da ister istemez okuyucuyu etkiler. 2) Kilise görevlisi olarak adlandırılan Fibi için kullanılan terim '*diakonon*'dur ve bu *diakonos* kelimesinin eril halidir. Kelimenin dişil hali kullanılmaz yani eril hali görevin adıdır, cinsiyet belirlemesi yapılmaz (yakın döneme kadar Türkçe'de işadami, bilimadamı ifadelerinin hem kadın hem erkek için kullanılması gibi). Kilise görevlilerinden (ve ihtiyarlardan) bahsedilirken tek karılı (grekçede 'tek kadınlı erkek') olmaları söylenir ve bazıları bunun ihtiyarların erkek olmaları gerektiğinin bir işareti olduğunu öne sürer. Ne var ki buradaki anlam daha ziyade tek eşlilik ve sadakat bağlamındadır (aksi taktirde bu ayetlere göre bekar ya da çocuksuz birinin de ihtiyar olması söz konusu olmazdı ama kimse bu

- Bir kadın erkeğe öğretmemeli ise bu ne zaman başlar, erkek 18 yaşına gelince mi? Yoksa Kutsal Kitap'ın yazıldığı dönemdeki kültürdeki 'erkeklik' yaşına göre mi?
- Bir ülkede yabancı bir hizmetkar olan bir kadının erkeklere öğretmesi durumu veya bölgedeki tek imanlının bir kadın olması durumu farklı mıdır? Farklı ise bunu neye dayandırıyoruz?
- Kadınlar öğretmek ve önderlik etmek için Tanrı'nın gözünde uygun değilse neden dirilişin ilk habercileri kadınlardı? İsa onlara görünmek zorunda değildi. Görünse dahi bu müjdeyi — öğretiyi — diğer öğrencilere bildirme görevini onlara vermek zorunda değildi. Bunu yapmayı seçti. Hem de o dönemde kadınların tanıklığı değersiz olarak kabul edilmesine rağmen. Bunu hafife alamayız. İsa kadınların erkeklere öğretmemesi gerektiğini düşünüyorsa diriliş müjdesini — inancımızın en önemli gerçeğini — kadınlara emanet etmesi kendisiyle bir çelişki olmaz mı?³⁵
- Kadının öğretmemesi tüm çağlar ve kiliseler için geçerli bir buyruk ise bu yasak neden önderlik ve öğretmenlik armağanlarının sıralandığı Romalılar mektubu ya da başka yerlerde geçmiyor?

Belki de en önemlisi, bu yazının başından beri ortaya çıkarmaya çalıştığım soruyla güreşmek:

Kiliseye öğretmenlik ve çobanlık edecek kişiler için Tanrı'nın yüreği nedir?

Tanrı'nın sürüsünü emanet ettiği çobanlarda aradığı özellikler nedir? Bu özellikler cinsiyete dayalı mıdır? Tanrı'nın Egemenliğine baktığımızda, kilisede öğretmenliği ve önderliği niteleyen ve dolayısıyla bir kişiyi bu göreve **kalifiye** eden şeyin 'egemen olmak' ya da 'ilk yaratılmak' olması mümkün müdür?

Gelin birlikte Kutsal Kitap'ı açalım ve ne diyor ne demiyor birlikte bakalım. Türkiye'deki kilise olarak kendimiz okuyalım ve araştıralım. Ne yazık ki Türkçe'de hiç kaynak yok bu konuda ama İngilizce ya da başka bir dil biliyorsanız okuyun, araştırın; yardımcı kitaplardan Grekçe ifadeleri, dönemin tarihini, kültürünü araştırın; kendimiz bakalım. Aslında geçerliliği olmayan bir sebepten ötürü, armağanı olan kız kardeşlerimizi dışlıyorsak ve Tanrı'nın amacını yanlış yorumluyorsak kiliseye ve Tanrı'nın Egemenliği'ne zarar vermiyor muyuz? En başta dediğim gibi, bu bir kadın meselesi değildir. Tanrı'nın halkı olarak Kendisine nasıl baktığımız, birbirimize nasıl baktığımız, Müjde'ye nasıl baktığımız ve hizmete nasıl baktığımızın meselesidir.

ayetlerden böyle direktme yapmıyor). Özetle belli ki Fibi'nin görev tanımında 'tek karılı' olma şartının bulunması bu görevi bir kadının yapmasına engel değildi, o zaman ihtiyarlar için de bir şart olan bu durum neden kadının ihtiyarlık yapmasına engel olarak görülsün?

³⁵ Bazıları 'madem öyle On İkililerden biri neden kadın değildi?' diye sorar ama elbette ki İsa'nın on iki elçisi erkek olmalıydı; bu kişiler temelde İsrail'in on iki oymağının simgesi olarak on iki erkek olmak durumundaydı. İsa her fırsatta kültürel önyargılara ve yanlışlara meydan okusa da bir dereceye kadar dönemin kültür normları çerçevesinde hareket etmek durumundaydı; örneğin On İkililerin arasında Yahudi olmayan biri de yoktu ama hiçbirimiz bunun üzerine bir tez kurmaya kalkmayız şüphesiz. Bununla birlikte İsa'nın hizmeti boyunca ve İsa göğe alındıktan sonra On İkililerle birlikte sıklıkla kadınların varlığından bahsedilir.

Sizin aranızda böyle olmayacak: Kutsal Kitap bağlamında kadınlar ve yetki meselesine bir bakış

Yaratılış'tan itibaren Tanrı'nın kısır olanı, ikinci doğanı, sonuncuyu, dışlananı, istenmeyeni, yabancıyı, çirkini, günahkârı, zayıfı yani dünyaya göre 'ikinci sınıf' sayılanı seçerek tasarısını gerçekleştirdiğini görüyoruz. O zaman hiyerarşik egemenlik mantalitesi Tanrı'nın işleyiş düzeniyle düpedüz çelişmiyor mu? Tanrımız dünyanın zayıf ve saçma saydıklarıyla gücünü ve bilgeliğini göstermeyi seven ve seçen bir Tanrıysa (1Kor. 3:18-23), sürüsünü dünyanın değersiz olarak gördüğü kadınlara da emanet etmesi kadar doğal bir şey olabilir mi?